

ВІДГУК

офіційного опонента – доктора педагогічних наук, професора, завідувача кафедри іноземних мов для гуманітарних факультетів Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича – Лабінської Богдани Ігорівни на дисертацію Добровольської Наталії Леонідівни «Формування в майбутніх фахівців з інформаційних технологій англомовної компетентності в читанні та говорінні» на здобуття наукового ступеня доктора філософії у галузі педагогіки за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки

Діяльність у сфері інформаційних технологій передбачає регулярне використання англійської мови як для досвідчених розробників, так і для новачків. Добре володіння майбутніми фахівцями з інформаційних технологій англомовною компетентністю необхідно, щоб розуміти й працювати з технічною документацією та інструкціями, бути в курсі останніх профільних новин і оновлень, спілкуватися із зарубіжними колегами, відвідувати конференції та дивитися вебінари, будувати кар'єру в міжнародній компанії. Досвід переконує, що за цих обставин постає необхідність вдосконалення англомовної підготовки майбутніх фахівців з інформаційних технологій з огляду на сучасні вимоги до працівників галузі. Відповідно, здійснене дослідження є актуальним, своєчасним і робить значний внесок у вирішення назрілої у вітчизняній методиці наукової проблеми.

Реалізована наукова праця Добровольської Наталії Леонідівни набуває своєї вагомості з огляду на об'єктивний факт – відсутність дослідження щодо формування в майбутніх фахівців з інформаційних технологій англомовної компетентності в читанні та говорінні.

Вибір напрямку дослідження здійснено в межах теоретичних та практичних завдань науково-дослідної теми кафедри англійської філології та методики навчання англійської мови Тернопільського національного

педагогічного університету імені Володимира Гнатюка «Теорія і практика навчання іноземних мов у закладах освіти різних типів» (номер держреєстрації 0118U003128). Тему дисертації затверджено вченою радою Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (протокол № 4 від 25.10.2016 р.), Міжвідомчою радою з координації наукових досліджень у галузі освіти, педагогіки і психології в Україні (витяг № 3 від 16.05.2017 р.).

Обрана дисертанткою тема, а також коректно визначені об'єкт, предмет, мета та завдання дослідження, визначили його структуру. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, списку використаних джерел із 346 найменувань (із них 67 – іноземними мовами) і 9 додатків. Її повний обсяг – 290 сторінок, зокрема 182 сторінки основного тексту. У роботі подано 39 таблиць, 3 рисунки.

Науково-теоретичний рівень виконаної роботи визначається, насамперед, залученням комплексу теоретичних, емпіричних й статистичної обробки методів дослідження, що забезпечують належне розв'язання поставлених завдань.

До найбільш вагомих результатів дослідження, на наш погляд, слід віднести: аналіз сучасного стану дослідження проблеми, визначення психологічних та лінгвістичних передумов формування англомовної компетентності в читанні та говорінні майбутніх фахівців з інформаційних технологій; уточнення цілей та змісту формування в майбутніх фахівців з інформаційних технологій англомовної компетентності в читанні та говорінні; обґрунтування критерій відбору навчального матеріалу та здійснення цього відбору; виділення етапів формування в майбутніх фахівців з інформаційних технологій англомовної компетентності в читанні та говорінні, розробка системи вправ та створення відповідної моделі; експериментальна перевірка ефективності запропонованої методики, укладання методичних рекомендацій щодо організації і проведення відповідного навчання.

Наукова робота здобувача має належний рівень новизни, зокрема *вперше*: теоретично обґрунтовано, розроблено й експериментально перевірено методику формування в майбутніх фахівців з інформаційних технологій англомовної компетентності в читанні та говорінні, яка передбачає взаємопов'язане та поетапне формування навичок і вмінь читання та говоріння (підготовчий, основний, завершальний етапи); використання системи вправ, що корелює з етапами і включає підсистеми і групи вправ, спрямовані на оволодіння студентами мовленнєвими навичками читання і говоріння, вміннями використовувати стратегії, розуміти фахові тексти, продукувати монолог-презентацію та брати участь в діалозі-обговоренні; реалізацію моделі організації навчання, яка передбачає цілеспрямоване формування навчально-стратегічної компетентності за допомогою відповідних груп вправ.

У запропонованому дослідженні удосконалено зміст формування в майбутніх фахівців з інформаційних технологій англомовної компетентності в читанні та говорінні, критерії відбору навчального матеріалу; подальшого розвитку набуло визначення критеріїв оцінювання рівня сформованості англомовної компетентності в читанні та говорінні.

Практичне значення отриманих результатів полягає у: відборі навчального матеріалу, розробці комплексів вправ, укладанні методичних рекомендацій для викладачів щодо формування в майбутніх фахівців з інформаційних технологій англомовної компетентності в читанні та говорінні, створенні навчально-методичного посібника англійською мовою.

До здобутків слід віднести порівняльний аналіз читання та говоріння, який свідчить як про їх відмінності, так і про істотні подібні риси. На основі здійсненого аналізу та з урахуванням результатів сучасних досліджень серед найбільш істотних спільних ознак читання та говоріння виділено: предмет діяльності, важливість мотивації, процес породження та реалізації (наявність спонукально-мотиваційної, орієнтовно-дослідницької (сміслоутворювальний і формулювальний рівні) та виконавчої фаз), єдність внутрішнього та

зовнішнього планів, важливість внутрішнього мовлення, функціонування спільних психологічних механізмів (осмислення, мовленнєвої пам'яті, а також випереджаючого синтезу та ймовірного прогнозування), суб'єктивні фактори (досвід студентів, рівень сформованості мовленнєвих умінь, стратегій).

Заслуговує на увагу лінгвістичний аналіз сфери інформаційних технологій, який умовно поділений на тематичні групи: фахівець сфери інформаційних технологій, робота з комп'ютером, будова комп'ютера, програмні продукти, інтернет. Кожна з представлених груп містить професійну лексику, тобто терміни, професіоналізми та жаргонізми, що складають лексичне ядро сфери інформаційних технологій.

Встановлено, що в навчанні майбутніх фахівців з інформаційних технологій потрібно зосереджувати увагу на формуванні вмінь студентів реалізовувати монолог-презентацію та діалог-обговорення.

Дисертантка вдало презентує власне трактування терміну англomовна компетентність в читанні та говорінні майбутніх фахівців сфери інформаційних технологій як здатність особистості розуміти та аналізувати прочитаний матеріал та використовувати його у власній усномовленнєвій англomовній діяльності у монологічній та діалогічній формах, вибирати відповідні ситуації та завданням вербальні і невербальні засоби з метою ефективної реалізації комунікативних та професійних завдань.

Наталею Леонідівною визначено цілі (практична, професійна, розвивальна, виховна та освітня) та конкретизовано зміст (в єдності предметного та процесуального аспектів) формування в майбутніх фахівців з інформаційних технологій англomовної компетентності в читанні та говорінні.

З урахуванням специфіки дисертаційного дослідження виокремлені одиниці відбору навчального матеріалу – текст, принципи: необхідності та достатності, поширеності та вживаності, відповідності потребам та інтересам студентів, тематичної цілісності та функціональної обумовленості та критерії: автентичності, професійної значущості інформації, доступності та посиленості, послідовності викладу, обсягу тексту відбору навчального

матеріалу для формування в майбутніх фахівців з інформаційних технологій англомовної компетентності в читанні та говорінні.

Варто зазначити, що дисертанткою відібрано 36 англомовних автентичних текстів, які увійшли до розроблених комплексів вправ.

У науковій праці Добровольської Н.Л. обґрунтовано етапи формування в майбутніх фахівців з ІТ англомовної компетентності в читанні та говорінні: підготовчий, основний, завершальний. Підготовчий етап спрямований на формування мовленнєвих навичок читання і говоріння та стратегічної усвідомленості. Основний етап передбачає формування вмінь ознайомлювального, вивчаючого, переглядового читання, вмінь аналізувати та узагальнювати інформацію, структурувати монолог-презентацію, вживати засоби міжфразового зв'язку, продукувати монолог-презентацію та брати участь в діалозі-обговоренні тощо. Завершальний етап презентує інтегроване вдосконалення вмінь читання та говоріння.

Необхідно відмітити, що запропонована система вправ для формування англомовної компетентності в читанні та говорінні корелює з етапами і складається із чотирьох підсистем, які включають групи вправ, виокремлені з урахуванням психологічних передумов та лінгвістичних особливостей англомовного професійного дискурсу сфери інформаційних технологій, а також уточненого змісту навчання.

Оригінальними є запропоновані два варіанти моделі формування у майбутніх фахівців з інформаційних технологій англомовної компетентності в читанні та говорінні, які побудовані з урахуванням принципів системності, циклічності, варіативності.

Потрібно відзначити достатньо високий рівень проведення експериментального дослідження. Його організація та проведення не викликають ніяких сумнівів у достовірності результатів. Вони підтверджують висновки авторки, роблять їх переконливими і достовірними.

Розроблена методика підтвердила свою ефективність у педагогічній практиці чотирьох ЗВО: Одеської національної академії харчових технологій

(довідка про впровадження №449/P1 від 30.12.2020 р.), Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (довідка про впровадження №1161-33/03 від 04.12.2020 р.), Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя (довідка про впровадження № 2 /28-2599 від 31.12.2020 р.), Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (довідка про впровадження № 14/17-522 від 22.02.2021 р.).

Експериментальне дослідження дає достатньо підстав для твердження, що розроблена методика є високоефективною.

Схвальну оцінку заслуговують запропоновані методичні рекомендації для викладачів щодо формування в студентів першого курсу – майбутніх фахівців з інформаційних технологій англомовної компетентності в читанні та говорінні. Дисертанткою пропонується розглядати читання і говоріння як цілі і засоби навчання, зокрема формування мовленнєвих навичок та вмінь говоріння пропонується реалізовувати на основі текстів для читання, а формування вмінь читання рекомендується здійснювати із залученням говоріння.

У висновках до дисертації надаються чіткі підсумки дослідження та розкриваються шляхи подальшого використання результатів роботи.

Наукова праця добре проілюстрована рисунками і таблицями, матеріалами додатків, прикладами. Дисертантка демонструє власну ерудицію, володіння матеріалами й інформацією, що мають відношення до об'єкту та предмету дослідження, вміло користується літературними джерелами, роблячи доречні посилання.

У 21 публікації здобувачки репрезентовані всі положення дисертації, серед яких 5 статей у фахових педагогічних виданнях України, 2 – у зарубіжних виданнях, з яких 1 – в наукометричній базі Scopus, матеріали 12 доповідей на наукових конференціях і навчально-методичний посібник англійською мовою «Computer Systems Engineering (English for Specific Purposes)».

Зміст дисертації відповідає визначеній меті, поставлені здобувачем наукові завдання виконані повністю, мета дослідження досягнута. Структура й обсяг роботи відповідають встановленим вимогам. Наукові положення, висновки та рекомендації повністю обґрунтовані та аргументовані, містять наукову новизну, відсутнє порушення академічної доброчесності.

Високо оцінюючи виконане дисертаційне дослідження за його актуальність, ґрунтовність, наукову новизну, вважаємо за потрібне вказати на певні зауваження та побажання:

1. Аналізуючи теоретичні основи взаємопов'язаного формування англійської компетентності в читанні та говорінні, варто було б використовувати праці сучасних науковців, а не тільки наукові доробки Л.С. Виготського, 1934; В. Гумбольдта, 1984, П. Б. Гурвича, 1980, Н.І. Жинкіна, 1964 та ін.

2. Під час опису лінгвістичних передумов (с. 55, с. 93), зокрема, лексичних одиниць, які характеризуються яскраво-вираженою семантикою, дисертантка називає наявність фразеологічних одиниць у сфері інформаційних технологій, однак не наводить їхні приклади. Бажано було б також навести приклади метафори, метонімії, які відображають особливості, колорит тезауруса інформаційних технологій.

3. У дисертаційній роботі відсутній аналіз підручників чи посібників з англійської мови для ЗВО щодо підготовки фахівців у сфері інформаційних технологій.

4. Хотілося б уточнити, чому на с. 119 група вправ на формування фонетичної компетентності 1.5 запропонована після формування лексичної і граматичної компетентностей.

Висловлені вище зауваження не стосуються основного змісту роботи і не зменшують її наукової значущості, оскільки перелічені рекомендації не

порушують обґрунтованості основних наукових положень дисертації, не зменшують вагомості отриманих даних.

Відповідно визначаємо, що дисертаційна робота Добровольської Наталії Леонідівни «Формування в майбутніх фахівців з інформаційних технологій англomовної компетентності в читанні та говорінні» є завершеним науковим дослідженням. Обсяг, якість та оформлення роботи відповідають вимогам Тимчасового порядку присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 р. № 167, а її авторка – Добровольська Наталія Леонідівна – заслуговує на присудження їй наукового ступеня доктора філософії в галузі знань педагогіки за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук,
професор, завідувач кафедри іноземних мов
для гуманітарних факультетів
Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича

Богдана ЛАБІНСЬКА

